Zahawi Center زەهاوی..
Liked 21K likes

ووتار

Share Like 0

ڕانانێك بۆ كتێبی "سیستمی سیاسیی لە هزری ئیسلامیدا"

بەروار: 16/11/2018
بینین: 146

كۆسرەت صالح

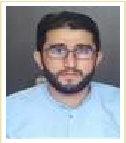

كۆسرەت ساڵح ئەحمەد
توێژەر و مامۆستا لە زانكۆی سەڵاحەددین – هەولێر

ئەم كتێبە لە بنچینەدا بریتییە لە چەند توێژینەوەیەكی ئەكادیمی پێشكەشكراو بۆ كۆنگرەی سێیەمی سەنتەری زەهاوی بۆ لێكۆڵینەوەی فیكریی، كە لە ڕۆژانی 16-17 ی ئایاری 2014 لە سلێمانی بەڕێوەچووە.

دواتر سەرجەم توێژینەوە پێشكەشكراوەكان لە لایەن دكتۆر دیاری ئەحمەد ئیسماعیل، دكتۆر حوسێن محمد ئیبراهیم و دكتۆر دانا علی صالح بەرزنجی پێداچونەوەییان بۆ كراوە، پاشان وەك بەرهەمی ژمارە 35ی سەنتەرەكە لە دووتوێی كتێبێكی 660 لاپەڕەیی ساڵی 2016 لە سلێمانی بۆ جاری یەكەم چاپ و بڵاوكراوەتەوە، لە هەردوو ناوەندی سارا و ڕێنوێن لە سلێمانی و تەفسیر لە هەولێر دەست دەكەوێت.

كتێبەكە بە شێوەیەكی گشتی پانزە توێژینەوە بە زمانی عەرەبی و حەوت توێژینەوە بە زمانی كوردی لە خۆدەگرێت، كە سەرجەمیان لە دەوری تەوەری سەرەكی كە بریتیە لە سیستمی سیاسیی لە هزری ئیسلامیدا دەسوڕێنەوە، گرنگترین پرسە وروژێندراوەكانی ناو ئەم توێژینەوانە ئەمانەن:

(دەوڵەتی مەدەنی و ئیسلام، ئاشتی و كلتووری بەها سالاری، ئافرەت و بەشداری سیاسی، ئافرەت و بەرپرسیارییە گشتییەكان، ئەزموونی عەلمانییەت لە كۆمەڵگە ئیسلامییەكاندا، فرەیی هزریی و سیاسی، ڕاوێژ و بەشداریی سیاسی، تیۆری ویلایەتی فەقیهـ لە هزری سیاسی شیعەدا، كێشەكانی پەیوەست بە چەمك و ناوەڕۆكی ئیسلامی سیاسی، شۆڕشەكانی عەرەبی و ئاسۆكانییان، ماف و ئازادییەكان لە دەستوری مەدینەدا، هاوڵاتیبوون لە شەرعدا، ئیسلام و سیاسەتی هاوچەرخ، هەڵسەنگاندنی ئەدای سیاسی ئیخوانەكانی میسر) سەرجەم ئەم پرسانە لە چوارچێوەی هزری ئیسلامی شیكاركراون.

بەشداربووانی كۆنگرەكە، كە توێژینەوەكانیان لەم كتێبە بڵاوكراونەتەوە، بریتیین لە كەسانی ئەكادیمی و پێنووس بەدەستی بە بڕشتی جیهانی ئیسلامی، لە هەردوو نەتەوەی كورد و عەرەب، دیارترینیان: عیمادەدین خەلیل، مستەفا جابر عەلوانی، هادی عەلی، سەباح بەرزنجی، فازڵ قەرەداخی، فاتیح سەنگاوی، ئەحمەد عامر دلێمی...هیتد.

كە بەشێك لە توێژەرە بەشدارەكان لە پاڵ توێژینەوە و كاری ئەكادیمی لەسەر پرسەكانی پەیوەست بە سیاسەت و كاری ئیسلامی بەشداری كاراشیان هەبووە و هەیە لە مەیدانی سیاسەت و پارتایەتی ئیسلامی، ئەمەش زیاتر توێكاری پرسەكان واقیعی تر دەكات، چونكە ئاشكرایە كەسانێك لە هەردوو ڕووی تیۆری و كردارییەوە ئەزموونی كاركردنیان هەبێت لەسەر هەر پرسێك زۆر واقیع بینانەتر لە پرسەكە دەڕوانن لەو كەسانەی تەنیا زانیاری تیۆرییان هەیە.

شیاوی ئاماژە پێكردنە، كە چەمكی بەكارهاتووی سیاسەت لەم كتێبە بریتییە لە بەڕێوەبردنی كاروباری خەڵك بەشێوەیەكی دروست و دادگەرانە. ئەگەرچی هەبوونی سیستەمێكی سیاسی ئیسلامیی پشتبەستوو بە دەق و میتۆد جێگەی مشتومڕە بەڵام لە كتێبەكە چەند نموونەیەكی حوكمڕانی وەك سیستەمی سیاسی ئیسلامی وێناكراون و شیكار كراون.

لەلایەكی تر، لایەنە جوانەكانی حوكمرانییە جۆراوجۆرەكانی سەردەمی خەلافەتی ئیسلامی وەك سەروەتێكی مەعریفی و كەلەپوری كەڵەكە و گەورە هەژماركراون، هەروەك بە شیاویش دانراون كە بەرپرسەكانی پارت و دەسەڵاتدار و سیاسییەكان

وتار

ولاتانی ئەورووپا ئەمریكا وەك شوێنی بازرگانی كردن بە مند...
هۆشیار جەمال

كورد لە ململانێی عوسمانی سەفەوی دا خوێندنەوەیەك ب...
د. ئاراس محمد صالح

زیاتر

توێژینەوە

گرنگترین و دیارترین هۆكارەكانی دروست بوونی (ئیختیلاف) ...

بیری نەتەوایەتی لەلای زانایان ـ هەڵسەنگاندن و بەراوردێك لە...

تیرۆر یان دایڤێرستی لە كۆمەڵگای كوردی؟...

زیاتر

ڤیدیۆ

ماف و ئازادیەکان لە ئیسلامدا د.سەباح بەرزنجی...

لە زەمینەی کاری سیاسیی شوێن پێیان هەڵگرن و ئیلهام لە بنەما و بەهاکانیان وەربگرن و بە ڕۆحێکی سەردەمیانە و هاتیەوە لەگەڵ واقیعی هاوچەرخ بەرجەستەی بکەن و خزمەتی خاك و مرۆڤ و ژینگە و سروشتی پێبکەن و زەوی فراوان بە جۆرەها شێوە ئاوەدان بکەنەوە.

لە میانەی کۆباسەکانی کتێبەکە تیشك خراوەتە سەر دۆخی حوکمڕانی لە وڵاتانی ئیسلامی، کە لە سەدەی ڕابردوو بە شێوازەکانی سۆشیالیستی و مارکیسی و لیبرالی و جارجارەش ئیسلامی گوزەری کردووە، بەڵام هەر یەك لەو سیستەم و جۆری حوکمڕانیە نەیانتوانییوە ببنە مایەی ئاوەدانی ناوچەکە و خزمەتکردنی هاوڵاتییەکانی، بەداخەوە زۆربەی کات سەرجەم هەوڵ و تەقەلا و هیممەتییان بۆ چەوساندنەوە و چاوبەرەژێرکردنی هاونیشتیمانییەکان و تاڵانکردنی خێر و بێری وڵاتەکەیان بووە، لە کۆتاییدا سەریان گەیشتووە بە دیکتاتۆریەت و ستەمکاری و قۆرخکاری سیاسی و وڵاتیان بە ئاقاری هەڵدێر و کارەساتباری شۆڕکردۆتەوە و خاك و خەڵکیان دوچاری نەگبەتی و نەهامەتی کردووە.

دواتر، بەهاری عەرەبی وەك تروسکای ئومێدی گۆڕانکاری لە کتێبەکە هەژمارکراوە، بەڵام بە شۆڕشی پێچەوانە و پیلانگێری هێزە بەرژەوەندپەرستەکانی دەرەکی لەباربراوە و لەبری بوژاندنەوە و چەسپاندنی داد و دادپەروەری و هێنانەدی خەونی دەیان ساڵەی هاوڵاتیانی ناوچەکە، شەڕی ناوخۆیی و بەفیرۆچوونی سەروەت و وزەی ماددی و مرۆیی و کاولبوونی ژێرخانی وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئیفلاسبوونیان لە رووی داراییەوە بریتی بوو لە بەرهەمەکەی. هەروەها بێئومێدکردنی خەڵکی موسوڵمانی ناوچەکە لە گێڕاندنەوەی حوکمی ئیسلامی، لە ڕێگەی بەلاڕێدابردنی شۆڕشەکە لە ڕێگەی دروستکردنی کۆمەڵە ڕێکخراو و گروپێکی توندڕەو کە دەست لە هیچ شتێك نەپارێزن، ئەمەش بەجۆرێك حوکم و هەوڵەکەی ناشرین کرد کە تا زەمانێکی دوور مسوڵمانان خەیاڵی گێڕانەوەی حوکمی ئیسلامی لە ناوچەکە سڕبکەن و خۆی لە قەرەنەدەن.

پرسی پڕکێشمەکێشمی هەبوونی سیستەمی سیاسی لە ئیسلامدا و بنەماکانی حوکمی ئیسلامی ڕەشید لەلایەك، ڕووداوە ئاڵۆزەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە سەرەتای دەیەی دووەمی هەزارەی نوێ لەلایەکی تر، ئەنجامدانی کۆنگرەیەکی زانستی و گەنگەشەکردنی ئەم پرسانە لە دەلاقەیەکی ئەکادیمی و لە سەر دەستی پسپۆران کردە پێویستی. لە دەرەنجامدا سەنتەری زەهاوی بۆ لێکۆڵینەوەی فیکریی شانی دایە بەر کارێکی لەم چەشنە، لە پێناو پێکانی دوو ئامانجی سەرەکی:

یەکەم: دەرخستنی لایەنە پڕشنگدارەکانی ئیسلام سەبارەت بە سیستەمی حوکمڕانیی و دەسەڵاتداریی و سیاسەت کردن.
دووەم: پێداچونەوە و ڕەخنەگرتن وهەوڵی نوێگەری ئەنجامدان لە چەمکە گۆڕاوەکانی بوارەکە و دیراسەکردنی بابەتەکە لە ژێر هەیمەنەی بەرژەوەندی گەلانی مسوڵمان و پێداویستیی و دەرەنجامەکانی واقیعی هاوچەرخ.

ناوەڕۆکی سەرجەم توێژینەوە پێشکەشکراوەکان لەم کتێبە، هەوڵدەدەن وەڵامی چەند پرسیارێکی سەرەکی بدەنەوە، پەیوەست بە هزری سیاسی لە ئیسلامدا، گرنگترینیان:

- ئایا ئیسلام دان دەنێت بە سیستەمی سیاسی؟ بە واتایەکی تر: ئایا شتێك لە ئیسلامدا هەیە بەناوی سیستەمی سیاسی ئیسلامی؟ یان بیدعەیەکە و خولقێنراوە؟.

- ئایا دەوڵەتی مەدینەی سەردەمی پەیامهێن دەوڵەتی دینی بووە یان مەدەنی؟

- ئایا خەلافەتی ئیسلامی هەر لە سەردەمی خەلیفە راشیدینەکانەوە تا رووخانی دەوڵەتی عوسمانی بریتی بووە لە دەوڵەتی دیینی؟!.
- ئایا دەوڵەتی مەدەنی و دەوڵەتی عەلمانی یەکسانن بەیەك یاخود جیاوازن؟

- ئایا حوکمرانی ئەمەوی و عەباسییەکان و دواتر عوسمانییەکان بریتی بووە لە گواستنەوە و بەرجەستەکردنی ئەزموونی حوکمرانی ڕۆم و فارسەکان یان جیاواز بووە؟

- پەیوەندی نێوان ئایین و سیاسەت چیە و لە چ ئاستێك دایە؟
- پێگەی بەها باڵاکان لە سیستەمی سیاسیی چۆنە و لەکوێدایە؟

- ئایا دەگونجێت ئایین و سیاسەت لەیەك جیابکرێنەوە؟ بە دارشتەیەکی تر، تا چەند گونجاوە سیاسەت و حوکمڕانی دوور لە ئایین بە ڕێوەببرێت؟!

- پێگەی ئافرەت لە سیاسەت و تێروانینی ئیسلام بۆ ئافرەت لە هەمبەر وەرگرتنی پۆستە بالاکانی وڵات چیە و چۆنە؟

- ئایا فرەیی هزری لە ئیسلامدا جێگەی دەبێتەوە؟

- پەیامی ئیسلام سەبارەت بە فرەیی ئایینی و ئاینزاکان چۆنە و چۆن مامەڵە لەگەڵ کەمایەتییە ئاینییەکانی تر دەکات؟
- ئایا لە شەریعەتی ئیسلام هیچ بنچینە و ڕەچەڵەکێکی بنەڕەتی بۆ سیستەمی سیاسی دانراوە؟

- ئایا چەمکی ئیسلامی سیاسی چەمکێکی گونجاوە کە بۆ پارتە ئیسلامییەکان بەکاربێت؟ ئایا ناوەڕۆکی چەمکەکە هاوڕێک و تەبایە لەگەڵ ئیسلام و پارتە ئیسلامییەکان؟

- تێڕوانینی ئیسلام سەبارەت بە پرسی هاوڵاتیبوون چیە و چۆن مامەڵەی لەگەڵ دەکات؟

- ئیسلام چۆن مامەڵە لەگەڵ فرەیی نەتەوەیی و ئایینی و ئایینزایی و رۆشنهزری دەکات؟ هەروەها تا چەند دەرگای بەشداری کارایی سیاسیی بۆ کەمایەتییە ئاینییەکانی تر دەکاتەوە؟

- ئیسلام چۆن دەڕوانێتە پرسی دیکتاتۆریەت؟ مەترسییەکانی رژێمە دکتاتۆرەکان و زیانەکانیان چیین؟ چۆن بەرەنگاری دکتاتۆریەت ببینەوە: بە رێگەی مەدەنی وەك ئامۆژگاری و رەخنە و هەڵبژاردن یان رێگەی سەربازی و شۆڕش و خەباتی چەکداری؟

- گرنگترین و سەخترین ئالنگارییەکانی هاوچەرخ لە حوکمڕانیدا چین کە روبەرووی وڵاتە ئیسلامییەکان دەبنەوە؟ هەروەها چۆن بەربەستەکان بشکێنین و ئالنگارییەکان بە ئەرێنی و سەلامەتی تێپەڕێنین؟!

ئەمانە و چەندین پرسیاری تری پەیوەست بە پرسە هزرییە سیاسییەکان لە دوو توێی کتێبەکە وروژێنراون و وەڵام دراونەتەوە.
ئەوەی ئەم بەرهەمەی (سەنتەری زەهاوی بۆ لێکۆڵینەوەی فیکریی) لە زۆرینەی بەرهەمەکانی تری جیادەکاتەوە بریتییە لە چەند خاڵێك کە گرنگترینیان ئەمانەن:

- ئەم بەرهەمە زۆربەی پرەنسیپە زانستی و ئەکادیمییەکانی تێدا رەچاوکراون لە دیاریکردنی تەوەرەکانی توێژینەوە، بانگەشە بۆ کۆنگرە، هەڵسەنگاندن و قبوڵکردنی توێژینەوەکان و سەنتەر تەواو بە پێوەرە ئەکادیمیی و زانستییەکانەوە پابەند بووە.

- تایبەتمەندی توێژینەوەکان و بیر و قسەی توێژەرەکان پارێزراوە، تەنانەت ئەگەر پێچەوانەی ستراتیژی سەنتەریش بوبێت، ئەمەش بۆ ئەوەی هەم زانستی بوون و هەمیش ئەکادیمی بوونی تەواو بێتە ئاراوە.

- پابەندبوون بە رێکار و ستایلی ئەکادیمی لە نووسین و پەراوێز و پەیکەری ناوەڕۆکی توێژینەوەکان، کە دواتر هەمان پەیرە و میتۆد لە کاتی بە چاپگەیاندنی کتێبەکەش رەچاوکراوە.

- هونەری رەنگەکان لە ئیسلامدا و کاریگ...

محمد مەلا محمود تاوگۆزی

- وڵاتانی ئەوروپاو ئەمریکا وەک شوێنی بازرگ...

هۆشیار جەماڵ

- کورد لە ململانێی عوسمانی سەفەوی دا خو...

د. ئاراس محمد صالح

- میانڕەویی و کاریگەریی ئەو لە پەروە...

د.سەباح بەرزنجی

- کتێبی (بنکەنکردنی دیوارێکی لەرزۆک)...

هۆشیار جەماڵ

- پاشای دادپەروەر...

فەرەیدوون ئە حمە د

- شارستانیەتی ئیسلامی، هۆکاری دواکەوتن...

لوقمان سەمەد برادۆستی

- خوێندنەوەیەك بۆ کتێبی "منهج القرآن ال...

هەژار حاتەم

- زانستی نوێ سەلماندی: "گشت مرۆڤەکان تەنها...

- ئیلحاد و ئەخلاق ... ئەگەر خواوەند ئەفس...

د. ازاد علي اسماعيل

و: د. مەریوان حەمە دەرویش صالح

Copyright ©, All Right Reserved.